

Civil and Project Journal
<http://www.cpjournals.com/>

Explaining the appropriate model of urban governance with an emphasis on social capital (case study of Bushehr city)

Alireza Khedri*¹

*1- PhD student in geography and urban planning, University of Tehran, Caspian International Campus

Received: 24 March 2024; Revised: 06 April 2024; Accepted: 26 April 2024; Published: 21 June 2024

Abstract

The development of countries in different dimensions depends on the development of infrastructure, especially urban development. In this regard, it is necessary to improve the governance and promotion of social capital through effective solutions and methods. In this research, urban development has been discussed using proper urban governance with an emphasis on social capital (case study of Bushehr city). The statistical population includes a number of Bushehr citizens from different social classes. From this number, 384 people were selected as a statistical sample according to Cochran's formula. Primary data was collected by setting up and using a suitable questionnaire in terms of validity and reliability. After interviewing expert professors and reviewing sources, the objective questionnaire of urban meritocracy was prepared and approved. Research data was analyzed using spss24 software. Also, Amos25 software was used for confirmatory factor analysis. The method used to check the reliability of the questionnaire was Cronbach's alpha. In accordance with the findings, it was determined the dimensions of the variables of good governance and social capital of the questionnaire of the variables of the sub-set of social capital, including benevolence, trust in government organizations, participation and mutual relations, and their effect on the factors of the sub-set of good governance, including responsibility, accountability, Rule of law, transparency, participation, effectiveness, strategic vision, justice, consensus orientation have a significant relationship. That is, the better the governance of Bushehr city according to activists, the more social capital will be felt by the citizens in Bushehr city.

Keywords: good governance, social capital, pattern explanation, city, Bushehr

Cite this article as Khedri, A. (2024). Explaining the appropriate of urban governance with an emphasis on social capital (case study of Bushehr city). (e194988). Civil and Project journal, 6(4), e194988 doi: <https://doi.org/10.22034/cpj.2024.404.31.1276>

ISSN: 011-2676X / Copyright: © 2024 by the authors. Open Access: This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License, which permits use, sharing, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, as long as you give appropriate credit to the original author(s) and the source, provide a link to the Creative Commons licence, and indicate if changes were made. The images or other third party material in this article are included in the article's Creative Commons licence, unless indicated otherwise in a credit line to the material. If material is not included in the article's Creative Commons licence and your intended use is not permitted by statutory regulation or exceeds the permitted use, you will need to obtain permission directly from the copyright holder. To view a copy of this licence, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

Journal's Note: CPJ remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

*Corresponding author E-mail address: Alirezakhedri94@gmail.com

تبیین الگوی حکمروایی شایسته شهری با تاکید بر سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی

شهر بوشهر)

علیرضا خدری^{*}

* ۱- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تهران، پردیس بین المللی کاسپین، ایران

تاریخ دریافت: ۰۵ فروردین ۱۴۰۳؛ تاریخ بازنگری: ۱۸ فروردین ۱۴۰۳؛ تاریخ پذیرش: ۰۷ اردیبهشت ۱۴۰۳؛ تاریخ انتشار آنلاین: ۰۱ تیر ۱۴۰۳

چکیده

توسعه کسورهای در ابعاد مختلف منوط به توسعه ی زیرساخت ها خصوصا توسعه ی شهری است. در این راستا لازم است نحوه ی حکمرانی و ارتقاء سرمایه های اجتماعی از طریق راهکارها و روش های موثر بهبود یابد. در این پژوهش به توسعه ی شهری با استفاده از حکمروایی شایسته شهری با تاکید بر سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی شهر بوشهر) پرداخته شده است. جامعه آماری شامل تعدادی از شهروندان شهر بوشهر از طبقات مختلف اجتماعی می باشد. از این تعداد، طبق فرمول کوکران ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. با تنظیم و استفاده از پرسشنامه اس مناسب از لحاظ روایی و پایایی به جمع آوری اطلاعات اولیه اقدام شد. پس از مصاحبه با اساتید متخصص و بررسی منابع، پرسشنامه هدف حکمروایی شایسته شهری تهیه و تایید شد. داده های تحقیق، با استفاده از نرم افزار spss24 تجزیه و تحلیل شد. هم چنین نرم افزار Amos25 جهت تحلیل عامل تاییدی بکار برده شد. روش مورد استفاده برای بررسی پایایی پرسشنامه، آلفای کرونباخ بود. در چمطابق با یافته ها مشخص شد ابعاد متغیرهای حکمروایی شایسته شهری و سرمایه اجتماعی پرسشنامه متغیرهای زیر مجموعه سرمایه های اجتماعی شامل خیرخواهی، اعتماد به سازمان های دولتی، مشارکت و روابط متقابل و تاثیر آنها بر فاکتورهای زیر مجموعه حکمروایی شایسته شامل مسولیت پذیری، پاسخگویی، قانون مداری، شفافیت، مشارکت، اثربخشی، بینش راهبردی، عدالت و جهت گیری توافقی رابطه معنی داری دارند. یعنی هر چه حکمروایی شایسته شهری بهتری از نظر کنشگران بر شهر بوشهر حاکم باشد به همان میزان سرمایه اجتماعی در شهر بوشهر بیشتر توسط شهروندان احساس می شود.

واژگان کلیدی: حکمروایی شایسته، سرمایه اجتماعی، تبیین الگو، شهر، بوشهر

مقدمه

امروزه تغییرات حاصل از پیشرفت علم و به طبع آن ایجاد نیازهای تازه در جامعه، دنیا را با چالش‌های مختلفی روبرو کرده است. برای تامین این نیازها باید از تمام پتانسیل موجود در بخش‌های مختلف جامعه استفاده کرد، این موضوع باعث می‌شود بازدهی خدمات و تولید افزایش چشم‌گیری داشته باشد. (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۰، ۹۱). حکمرانی موضوعی است که بر نحوه تعامل دولت‌ها و سایر سازمان‌های اجتماعی با یکدیگر، نحوه ارتباط با شهروندان و نحوه اتخاذ تصمیمات در جهانی پیچیده تمرکز دارد. این تصمیمات از طریق جامعه و سازمان‌ها گرفته می‌شود، در نتیجه نحوه انجام وظیفه‌ی افراد در این فرایند از این طریق مشخص خواهد شد (نوبری و همکاران، ۱۳۸۹، ۶).

حکمرانی شایسته شهری به‌عنوان فرصتی برای امنیت اقتصادی، بهبود محیط کسب‌وکار و جذب سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی از طریق شش شاخص کنترل فساد، حاکمیت قانون، کیفیت قوانین و مقررات، اثربخشی دولت، ثبات سیاسی و حق اظهارنظر و پاسخگویی توسط نهادهای بین‌المللی بررسی می‌شود و وضعیت هر کشور و هر دولت و نمره و رتبه و جایگاه آن در بین کشورهای جهان هرسال اعلام می‌شود. نظریه حکمرانی شایسته شهری در واقع به معنای چگونگی اداره کشور، روش تصمیم‌گیری و نحوه تعامل بین دولت و مردم است. این نظریه پس از چالش‌های فراوان در سیر تحول اندیشه، به‌عنوان بنیان توسعه در نظر گرفته شد (کریمی مله، ۱۳۹۱، ۹۰).

حکمرانی شایسته شهری برای اولین بار در سال ۱۹۸۹ میلادی در گزارش بانک جهانی برای کشورهای صحرای آفریقا مطرح شد و اصطلاح (Good governance) در آنجا استفاده شد. اما تاریخچه‌ای که منجر به رسیدن به مفهوم حکمرانی شایسته شهری شده هم باید مدنظر قرار گیرد. در نظریه‌های توسعه یک سیر تصورات نظریه‌ها وجود دارد و آن‌هم این‌گونه است که کشورها به دودسته کشورهای شمالی و کشورهای جنوبی تقسیم می‌شوند. کشورهای شمالی الگو قرار می‌گیرند و کشورهای جنوبی باید به هر نحو ممکن خود را به سطح آن‌ها برسانند و از آنجا که منابع مالی در اختیار کشورهای شمالی است، آن‌ها سعی می‌کنند مدل‌هایی را طراحی کنند و کمک‌های خود را در صورتی به دیگر کشورها بدهند که آن‌ها از این مدل‌ها تبعیت کنند و نهادهای مالی بین‌المللی هم تحت سیطره‌ی همین کشورهای شمالی است چون سهم بیشتری در آن‌ها دارند.

این کشورها مدل‌های توسعه را ارائه می‌کنند تا درنهایت به سیاست‌هایی مثل تعدیل می‌رسند که این مورد اخیر با یک تأخیر فاز حدوداً ۱۰ ساله در ایران هم اجرا شد. این‌ها در اجرای سیاست‌هایشان به این نتیجه رسیدند که تعدیل (که با تسامح می‌توان گفت همان خصوصی‌سازی است) به‌تنهایی پاسخگو نیست و نیاز است که یک سری بسترهای فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی از آن پشتیبانی کنند تا با این نگاه جامع به جامعه و با این بسته بتوانند مدل خود را کاملاً پیاده کنند. (آرایی، ۱۳۹۴، ۵).

الگوی حکمرانی خوب شهری به‌عنوان فرایند مشارکتی توسعه مطرح می‌شود. به دلیل این موضوع حکومت بخش خصوصی و جامعه مدنی که از این فرایند سود می‌برند امکاناتی را برای حل مشکلات شهری ایجاد می‌کنند. در این الگو مسئولیت اجرایی مستقیم مدیریت شهری کمتر شده و امکان بیشتری برای برنامه‌ریزی و کنترل از پایین به بالا توسط نهادهای خصوصی و مردمی فراهم می‌کند. در اینجا مدیریت شهری از بالا به پایین نیست و سرمایه اجتماعی شهروندان در اداره امور شهر جزء جدایی‌ناپذیر آن است (مک کارتنی و همکاران، ۱۹۹۵ : ۸).

حکمرانی دیدگاه جدیدی برای توسعه پایدار با روشی تعاملی بین سه بخش دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی است تا با وجود آن کشورها بتوانند از همه سرمایه و توانمندی‌ها خود در رشد و توسعه همه جانبه استفاده کنند. با این تعبیر که حکومت نقش

تسهیل کننده و زمینه ساز رشد و توسعه جامعه را در سطح ملی و محلی فراهم کند و با ورود سرمایه اجتماعی به سیاست ها، نظامی مشارکتی در راستای توسعه به وجود خواهد آورد. (شمسینی غیاثوند و ثابت، ۱۴۰۰)

حکمرانی شهری امروزه در جهان با مسائل زیادی روبه روست چاره رهایی از این بن بست حکمرانی ورود و تزریق سرمایه ای از جنس خود مردم به نام سرمایه اجتماعی است؛ که به عنوان یک حلقه مفقوده در این زنجیره حکمرانی است (کمین و دکن ۲۰۰۴: ۴۳).

سرمایه اجتماعی از طریق سطح بالایی از اعتماد عمل متقابل هنجارهای مشترک رفتاری و شبکه های رسمی و غیررسمی به وجود می آید و می تواند به وسیله افراد و گروه ها به منظور تسهیل در خدمات رسانی مورد استفاده قرار گیرد (کاری ۲۰۰۵). این شکل از سرمایه بر خلاف سرمایه کالبدی به سختی به وجود می آید و بر اثر بی استفاده ماندن به سرعت از بین میرود (اوسترام ۱۹۹۷: ۱۲۹).

پیشینه پژوهش

صادقیان (۱۳۹۹) پژوهشی کیفی از نوع تحلیل مضمون با مصاحبه از ۱۶ نفر از خبرگان حوزه حکمرانی انجام داده اند که نتایج تحلیل یافته ها این را نشان داد که حکمرانی خوب از توانمند کردن کارکنان و مدیران در سطح سازمانی نشأت می گیرد و جهت افزایش این توانمندی باید مواردی همچون "استخدام بر اساس شایسته سالاری، مسئولیت پذیری مدیران نسبت به نیازهای کارکنان، اجرای آموزش های متناسب با سطح سازمان و ..." اتخاذ گردد.

یعقوبی و پورحسن (۱۴۰۰) حکمرانی پایدار به معنای ایجاد تناسب بین سه بخش اجتماعی یعنی بخش های دولتی، خصوصی و نهاد های مدنی با تاکید بر سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار، با توجه به دو عبارت حکمرانی و پایداری، حکمرانی پایدار این گونه می توان گفت: حکمرانی به معنی پخش کردن قدرت میان بخش های گوناگون اجتماعی و مشارکت دادن آنها در سیاست گذاری های اجتماعی است و پایداری به معنی توسعه همسان و متناسب در چهار بعد اقتصادی، سیاسی، اجتماعی، اکولوژیکی می باشد. حکمرانی این است که به چه طریق قانون ها، هنجارها، سیاست ها تنظیم و پایدار می شوند و شامل نقش، مسئولیت، فرایندها، سیاست ها، قانون و مقررات است که بین ذینفعان را هماهنگ، هدایت و کنترل می کند.

پورحسن و همکاران (۱۳۹۹) تحلیل محتوایی جهت ارائه الگوی چهار لایه ای برای امکان سنجی و استقرار اثربخش حکمرانی خوب در آموزش عالی ارائه نمودند. نتایج حاکی از یافته ها به این شکل بود که کدهای گزارشات مالی مستمر، مدیریت تغییرات آموزشی و پژوهشی، نیروی متخصص، رفع موانع آموزشی، افزایش آگاهی های عمومی در ابعاد سه گانه حکمرانی خوب، بیشترین ضرایب اهمیتی را دارا بودند.

شیخ رباط و بابایی (۱۳۹۴) در تحقیقی با عنوان «طراحی مدل حکمرانی خوب بر اساس نامه مالک اشتر و مقایسه آن با اصول حکمرانی خوب بانک جهانی» بیان می کنند: حکمرانی خوب، نظریه جدیدی است که به دنبال پدید ساختن نهادهایی است که به دولت در انجام وظیفه های خود مبنی بر فراهم ساختن وضعیت بهتر و رفاه بیشتر برای مردم کمک کند. هدف اصلی تحقیق پیش رو طراحی مدل حکمرانی خوب از عهدنامه مالک اشتر با استفاده از روش داده بنیاد و مقایسه مؤلفه های حکمرانی خوب مورد نظر بانک جهانی با نتیجه های حاصل است. روش تحقیق این مطالعه وصفی تحلیلی بوده و برای استخراج اصول حکمرانی خوب از عهدنامه مالک اشتر، روش داده بنیاد استفاده شده است. نتیجه های مطالعه نشان داد که دیدگاه امام علی درباره حکمرانی خوب گرچه عنصرهای مشترکی با نظریه حکمرانی خوب بانک جهانی داشته و هر دو حقیقت واحدی از حکمرانی خوب در نظر دارند؛ حال آنکه روش های رسیدن به حکمرانی خوب در دو دوره به علت تفاوت های ساختاری هر زمان متفاوت است. افزون بر این نکته های مورد توجه حضرت علی بوده است که در بانک جهانی توجهی به آنها نشده و آن توجه به تقوا و عبودیت است و نیز حضرت علی دو منبع قرآن کریم و سنت پیامبر اکرم را به عنوان منابع مستحکم دینی برای رفع مشکل ها در نامه مالک اشتر معرفی می کنند که در بانک جهانی چنین منابعی وجود ندارد و دستورهای حکومتی آنها از عقل بشری برگرفته است که به مرور زمان نامعتبر و متغیر خواهد بود.

زهیری (۱۳۹۳) در مقاله ای با عنوان «نسبت سنجش بوم شناسانه الگوی حکمرانی خوب» بیان می کنند: راه حل نهادهای بین المللی در جوامع در حال توسعه حکمرانی خوب می باشد. این الگو معمولاً از قدرت جامعه برای حل مشکلات استفاده می کند و دولت مداری

در آن حاکم نمی‌باشد. در واقع شهروندان قسمتی از حکمرانی را بر عهده دارند. همانطور که مشخص است در این الگوها چیزی که حائز اهمیت می‌باشد تعامل دولت و شهروندان است. اجرای این الگو متاثر از شرایط زیست‌بوم جوامع در حال توسعه می‌باشد. بنابراین پژوهش حاضر با رویکردی بوم‌گرایانه به دنبال ارزیابی این الگو با زیست‌بوم ایرانی است. از این رو دو موضوع مختلف باید مورد توجه قرار گیرد، یکی جنبه‌های فرهنگ دینی و دیگری، ظرفیت‌های محیطی برای انطباق یا عدم انطباق این الگو در ایران. بررسی‌ها نشان می‌دهد شاخص‌ها و ویژگی‌های حکمرانی خوب در سطح کلان توسط آموزه‌های دینی قابل استناد است، هر چند که به لحاظ معنایی و انطباق با آموزه‌های اسلامی تفاوت‌هایی دارند. به لحاظ محیطی نیز ظرفیت‌های قانونی این الگو را پشتیبانی می‌کنند؛ اما موانع ساختاری و کارکردی اجرای آن در جامعه ایران را با مشکل روبرو ساخته است.

قاضی طباطبایی، نصرتی و کاظمی (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان «ارزیابی الگوی نظری حکمرانی خوب در تبیین وضعیت توسعه انسانی» بیان می‌کنند: الگوهای نظری متعددی از زمان پیدایش اندیشه توسعه ارائه شده است، و این موضوع خود باعث اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای در کشورهای مختلف شده است. حکمرانی خوب نمونه‌ای از الگوهای نظری است که در دو دهه اخیر در قانون توجه بوده است. تاکید این حکمرانی بر تغییر پارادایمی در الگوی توسعه و تأکید بر توسعه انسانی و اجتماعی است. ارتباط و تعامل دولت با جامعه از تفاوت‌های آشکار این الگو با سایر الگوهای قبلی است. هدف از مقاله حاضر ارزیابی الگوی نظری حکمرانی خوب در تبیین وضعیت توسعه انسانی است. مطالعه حاضر با استفاده از مدل معادلات ساختاری نرم‌افزار لیزرل، مدل تبیینی الگوی حکمرانی خوب در بهبود وضعیت توسعه انسانی را مورد بررسی قرار داده است.

سدارماینتس او همکاران (۲۰۲۰) در تحقیقی که انجام شد به بررسی انتقادی رابطه نزدیک بین حکمرانی خوب و توسعه پرداخت. نتایج نشان داد دموکراسی و حکمرانی خوب زمینه پیشرفت را فراهم می‌کنند و رهبری سیاسی نقش مهمی در تحقق آن ایفا می‌کند. بر این اساس تلاش طبقه روشنفکر در توسعه کشور، نیاز فوری به یک نیروی کار مؤثر و انعطاف‌پذیر، افزایش ظرفیت‌های همه نهادهای حاکمیتی توصیه می‌شود.

چیو او همکاران (۲۰۲۰) به منظور تدوین چارچوب یکنواخت حکمرانی خوب، در مطالعه‌ای به مقایسه تطبیقی چارچوب حکمرانی موجود در سراسر جهان پرداختند و ۱۳ معیار اصلی را همراه ۲۱ معیار فرعی فهرست کردند. در نهایت، در مطالعه‌ای موردی با نمونه‌هایی از شاخص‌های مستقیم مورد استفاده برای اندازه‌گیری معیارهای فرعی بررسی شد.

کاسا او همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی نقش حکمرانی خوب در تحقق حقوق دسترسی زنان به سیستم سیاسی مشکل عدم تحقق حقوق زنان در دسترسی به سیستم سیاسی را یک چالش عمیق و گسترده معرفی می‌کند که در سیستم اقتصادی و سیاسی ریشه دارد. وی پیروی از اصول حکمرانی خوب را برای بهبود حق دسترسی زنان به سیستم سیاسی کشور راهکار این مشکل معرفی می‌کند. در مطالعه‌ای که نوفیانتی او همکاران (۲۰۱۴) تحت عنوان "عوامل مؤثر بر اجرای حاکمیت دولت خوب و پیامدهای آن به سمت پاسخگویی عملکرد" است. این مطالعه به بررسی چند مسئله کلیدی برای نفوذ صلاحیت دستگاه دولتی محلی و حرفه‌ای از دستگاه کنترل داخلی دولتی عر جهت اجرای حاکمیت دولت خوب و تأثیر اجرای آن به محلی عملکرد پاسخگویی دولت در نظر گرفته شد. این مطالعه توضیحی با استفاده از پرسشنامه به عنوان اطلاعات اولیه و گزارشی از ارزیابی عملکرد پاسخگویی در واحد زیرساخت‌های محلی استان ریائو لالزی به عنوان داده‌های ثانویه استفاده می‌شود. در این مطالعه از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده شده است که شامل ۵۷ سازمان دولتی محلی بوده است. نتایج ما نشان داد که اجرای صلاحیت دستگاه دولت محلی و حرفه‌ای از دستگاه

^Sedarmayanti

^{Ch}io

^Kasa

^Nofianti

^good government governance

^governmental internal controlling apparatus

^Riau Province

کنترل داخلی دولتی به‌طور قابل‌توجهی به اجرای حاکمیت دولت خوب و استفاده از آن به‌طور قابل‌توجهی به عملکرد پاسخگویی دولت محلی را تحت تأثیر قرار می‌گذارد.

رودرا و سانیا (۲۰۱۱) مطالعه‌ای با موضوع «حکمرانی خوب و توسعه انسانی در ایالت‌های هندوستان» انجام دادند. نتایج این مطالعه نشان دهنده نقش موثر حکمرانی خوب و توسعه انسانی دوره‌های قبلی در توسعه انسانی می‌باشد. این بدان معناست که حکمرانی خوب می‌تواند به‌عنوان یک متغیر سیاستی برای بهبود توسعه انسانی و رشد اقتصادی در کشورها مطرح شود. همچنین یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد موجبات رشد و توسعه اقتصادی از طریق سازوکارهای نهادی بهتر نیز قابل دسترسی است.

جدول ۱: خلاصه پیشینه داخلی و خارجی

نویسنده و سال	هدف	اهم یافته‌ها	تفاوت‌ها
بابایی شیخ و رابط (۱۳۹۴)	حکمرانی ملل خارجی ملل خوب بر اساس نامه مالک بشر و مقایسه آن با ملل حکمرانی خوب	دیدگاه امام علی درباره حکمرانی خوب گرچه عنصرهای مشترکی با نظریه حکمرانی خوب بانک جهانی داشته و هر دو حقیقت واحدی از حکمرانی خوب در نظر دارند؛ حال آنکه روش‌های رسیدن به حکمرانی خوب در دو دوره به علت تفاوت‌های ساختاری هر زمان متفاوت است. افزون بر این نکته‌های مورد توجه حضرت علی بوده است که در بانک جهانی توجهی به آن‌ها نشده و آن توجه به تقوا و عبودیت است و نیز حضرت علی دو منبع قرآن کریم و سنت پیامبر اکرم را به عنوان منابع مستحکم دینی برای رفع مشکل‌ها در نامه مالک اشتر معرفی می‌کنند که در بانک جهانی چنین منابعی وجود ندارد و دستورهای حکومتی آن‌ها از عقل بشری برگرفته است که به‌مرور زمان نامعتبر و متغیر خواهد بود.	حکمرانی به حکمرانی تفاوت‌های ساختاری هر زمان متفاوت
(۱۳۹۳) زهوی	نسبت سنجش بوم شناسانه الگوی حکمرانی خوب	امروزه تغییرات حاصل از پیشرفت علم و به طبع آن ایجاد نیازهای تازه در جامعه، دنیا را با چالش‌های مختلفی روبرو کرده است. برای تامین این نیاز ها باید از تمام پتانسیل موجود در بخش‌های مختلف جامعه استفاده کرد، این موضوع باعث می‌شود بازدهی خدمات و تولید افزایش چشم‌گیری داشته باشد. (رفعیان و همکاران، ۱۳۹۰، ۹۱). حکمرانی موضوعی است که بر نحوه تعامل دولت‌ها و سایر سازمان‌های اجتماعی با یکدیگر، نحوه ارتباط با شهروندان و نحوه اتخاذ تصمیمات در جهانی پیچیده تمرکز دارد. این تصمیمات از طریق جامعه و سازمان‌ها گرفته می‌شود، در نتیجه نحوه انجام وظیفه ی افراد در این فرایند از این طریق مشخص خواهد شد. اجرای این الگو متأثر از شرایط زیست‌بوم جوامع در حال توسعه می‌باشد. بنابراین پژوهش حاضر با رویکردی بوم گرایانه به دنبال ارزیابی این الگو با زیست‌بوم ایرانی است. از این رو دو موضوع مختف باید مورد توجه قرر گیرد: اول، جنبه‌های فرهنگ دینی که اساسی‌ترین رکن هویت جامعه ایرانی است و دیگری، ظرفیت‌های محیطی برای انطباق یا عدم انطباق این الگو در ایران. بررسی‌ها نشان می‌دهد شاخص‌ها و ویژگی‌های حکمرانی خوب در سطح کلان توسط آموزه‌های دینی قابل استناد است، هر چند که به لحاظ معنایی و انطباق با آموزه‌های اسلامی تفاوت‌هایی دارند. به لحاظ محیطی نیز ظرفیت‌های قانونی این الگو را پشتیبانی می‌کنند؛ اما موانع ساختاری و کارکردی اجرای آن در جامعه ایران را با مشکل روبرو ساخته است.	حکمرانی به حکمرانی تفاوت‌های ساختاری هر زمان متفاوت
قاضی طایلبابی، نصری و کاظمی (۱۳۹۱)	نظری الگوی حکمرانی خوب در تبیین وضعیت توسعه انسانی	الگوهای نظری متعددی از زمان پیدایش اندیشه توسعه ارائه شده است، و این موضوع خود باعث اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه‌ای در کشورهای مختلف شده است. حکمرانی خوب نمونه‌ای از الگوهای نظری است که در دو دهه اخیر در کانون توجه بوده است. تاکید این حکمرانی بر تغییر پارادایمی در الگوی توسعه و تأکید بر توسعه انسانی و اجتماعی است. ارتباط و تعامل دولت با جامعه از تفاوت‌های آشکار این الگو با سایر الگوهای قبلی است. هدف از مقاله حاضر ارزیابی الگوی نظری حکمرانی خوب در تبیین وضعیت توسعه انسانی است این مقاله در یک تحلیل ثانویه با به کار بستن مدل معادلات ساختاری و استفاده از نرم‌افزار لیزرل، مدل تبیینی الگوی حکمرانی خوب در بهبود وضعیت توسعه انسانی را مورد آزمون قرار داده است.	حکمرانی به حکمرانی تفاوت‌های ساختاری هر زمان متفاوت
(۱۳۸۸) چاسپی و نفوری	بر پایه رزایی الگوی حکمرانی خوب بر پایه رزایی الگوی حکمرانی خوب در تبیین وضعیت توسعه انسانی	از دغدغه‌های اصلی کشورهای در حال توسعه قرار گرفتن در مسیر توسعه و توسعه یافتگی است. عدم رشد اقتصادی، فقر و فقدان پاسخگویی، فساد و عدم حاکمیت قانون از جمله چالش‌هایی است که این کشورها با آن مواجه‌اند. از سوی دیگر مطالعات توسعه و آمارهای سازمان‌های جهانی بیانگر آن است که از مهم‌ترین عوامل رشد و توسعه کشورها، حکمرانی خوب است. چنانچه حکمرانی خوب را بنیان توسعه خوانده‌اند. پژوهش حاضر با استفاده از مرور منابع در این حوزه به جمع‌بندی و ایجاد رویکردی نو پیرامون این موضوع می‌پردازد. برای این منظور مفهوم تصمیم‌گیری به‌عنوان پارامتر اصلی حکمرانی مورد استفاده قرار می‌گیرد. در نتیجه سه مشخصه مربوط به حکمرانی خوب که شامل کارایی، اثربخشی و تعادل است مورد توجه خواهد بود. الگوی پیشنهادی حکمرانی خوب را مجموعه‌ای از اهداف در حوزه‌های مختلف جامعه در نظر می‌گیرد که به صورت هدفمند در جهت تحقق این موضوع عمل می‌کنند با استفاده از این الگو به عنوان ابزار مسوولان و محققین می‌توانند وضعیت حکمرانی را در کشور بهبود بخشیده و برای حل مشکلات تحلیل بهتری داشته باشند.	حکمرانی به حکمرانی تفاوت‌های ساختاری هر زمان متفاوت
(۲۰۱۶) پوفاتی و همکاران	توسعه عوامل مؤثر بر اجرای حاکمیت طراحی الگوی حکمرانی خوب در ایران	این مطالعه به بررسی چند مسئله کلیدی برای نفوذ صلاحیت دستگاه دولتی محلی و حرفه‌ای از دستگاه کنترل داخلی دولتی در جهت اجرای حاکمیت دولت خوب و تأثیر اجرای آن به محلی عملکرد پاسخگویی دولت در نظر گرفته شد. این مطالعه توضیحی با استفاده از پرسشنامه به‌عنوان اطلاعات اولیه و گزارشی از ارزیابی بر عملکرد پاسخگویی در واحد زیرساخت‌های محلی استان ریائو مالزی به‌عنوان داده‌های ثانویه استفاده می‌شود. در این مطالعه از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای استفاده شده است که شامل ۵۷ سازمان دولتی محلی بوده است. نتایج ما نشان داد که اجرای صلاحیت دستگاه دولتی محلی و حرفه‌ای از دستگاه کنترل داخلی دولتی به‌طور قابل توجهی به اجرای حاکمیت دولت خوب و استفاده از آن به‌طور قابل توجهی به عملکرد پاسخگویی دولت محلی را تحت تأثیر قرار تأثیر می‌گذارد.	حکمرانی به حکمرانی تفاوت‌های ساختاری هر زمان متفاوت
(۲۰۱۱) روبرا و سانیال	توسعه عوامل مؤثر بر اجرای حاکمیت طراحی الگوی حکمرانی خوب در ایران	موضوع «حکمرانی خوب و توسعه انسانی در ایالت‌های هندوستان» طی مطالعه‌ای در هندوستان انجام شد. نتایج این مطالعه نشان دهنده ی نقش مؤثر حکمرانی خوب و توسعه انسانی دوره‌های قبلی در توسعه انسانی می باشد. این بدان معناست که حکمرانی خوب می‌تواند به‌عنوان یک متغیر سیاسی برای بهبود توسعه انسانی و رشد اقتصادی در کشورها مطرح شود. همچنین یافته های این مطالعه نشان می‌دهد موجبات رشد و توسعه اقتصادی از طریق سازوکارهای نهادی بهتر نیز قابل دسترسی است. نتایج تحقیق آنان تأییدکننده وجود رابطه معکوس میان بهبود حکمرانی خوب و دیده اجتناب از مالیات است.	حکمرانی به حکمرانی تفاوت‌های ساختاری هر زمان متفاوت

مبانی نظری

تعاریف و مفاهیم حکمرانی

حکمرانی در لغت به معنای اداره و تنظیم امور است، در واقع به رابطه میان شهروندان و حکومت کنندگان گفته می شود. در واقع این اصطلاح ((رابطه)) و نه ((دستگاه)) را توصیف می کند (سلیمانی، باقر نژاد، ۱۳۹۳، ۲۰). حکمرانی طی دهه ۱۹۹۰ میلادی، به یکی از واژه های محوری علوم اجتماعی، به ویژه در حوزه ی نظریه سیاسی، علوم سیاسی و جغرافیای انسانی تبدیل شده است. بنابراین حکمرانی را می توان کنش، شیوه یا سیستم اداره دانست که در آن مرزهای بین سازمانها و بخش عمومی و خصوصی در سایه ی یکدیگر محو می شوند. جوهره حکمرانی به وجود روابط متعامل بین و درون حکومت و نیروهای غیرحکومتی اشاره دارد (برک پور و اسدی، ۱۳۸۸، ۱۸۸). حکمرانی اعمال اقتدار اداری، اقتصادی، سیاسی در راستای مدیریت امور کشور در تمام سطوح بوده و ساز و کارها، فرآیندها و مؤسساتی را در بر می گیرد که از طرق آنها شهروندان و گروههای جامعه منافع خود را به هم پیوند زده، حقوق خود را پیگیری، تعهدات خود را ادا و اختلافات خود را حل و فصل می نمایند. پس، حکمرانی موضوعی است که بر نحوه تعامل دولتها و سایر سازمانهای اجتماعی با یکدیگر، نحوه ارتباط با شهروندان و نحوه اتخاذ تصمیمات در جهانی پیچیده تمرکز داشته و فرایندی است که از آن طریق جوامع و سازمانها تصمیمات خود را اتخاذ و بواسطه آن، مشخص می کنند که چه کسانی در این فرایند درگیر و چگونه وظیفه خود را به انجام برسانند. در واقع حکمرانی به افراد و سازمانهایی می پردازد که در فرایند تصمیم گیری و اجرای تصمیمات نقش دارند و لازم به توجه است که حکمرانی وجود قدرت در داخل و خارج از اقتدار نهادهای رسمی و غیر رسمی را به رسمیت می شناسد و گروههای اصلی از بازیگران دولتی، بخش خصوصی و جامعه مدنی را شامل و نیز در برگرفته فرایند شناسایی و تشخیص تصمیماتی است که در آن مجموعه پایه ریزی شده اند. هر چند تئوری حکمرانی عمده در چارچوب سرمایه داری جهانی توسعه یافته، اما در حال انتقال تدریجی به کشورهای سوسیالیستی از جمله چین است و امروزه حکمرانی به عنوان یک مسأله ی اساسی در راهبرد توسعه کشورهای به چشم می خورد که عملکرد ضعیفی دارند، مانند چندی از کشورهای آفریقایی. در این رابطه بانک جهانی در سال ۱۹۸۹ به این نتیجه رسید که مسئله حکمرانی یعنی شیوه مدیریت و اداره کشور یا رابطه شهروندان با حکومت کنندگان، موضوع کلیدی توسعه است (نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹، ۵). مرکز سکونتگاههای انسانی سازمان ملل متحد حکمرانی را بدین صورت تعریف می کند، حکمرانی مجموعه ای از اقدامات فردی و نهادی، عمومی و خصوصی برای برنامه ریزی و اداره مشترک امور است و فرایند مستمری از ایجاد تفاهم میان منافع متفاوت و متضاد است که در قالب اقدامات مشارکتی و سازگار حرکت می کند و شامل نهادهای رسمی و ترتیبات غیر رسمی و سرمایه اجتماعی شهروندان است. هنگامی که واژه حکمرانی را بکار می بریم باید به دو نکته توجه داشته باشیم. نخست اینکه، حکمرانی، حکومت نیست. حکمرانی بعنوان یک مفهوم، مشخص می سازد که قدرت در داخل و خارج از اقتدار رسمی و نهادهای حکومت وجود دارد. غالباً، حکمرانی سه گروه اصلی از بازیگران را شامل می شود: حکومت، بخش خصوصی و جامعه مدنی. دوم اینکه، حکمرانی بر فرایند تأکید دارد و مشخص می سازد که تصمیمات با توجه به روابط پیچیده بین تعدادی از بازیگران با اولویتها و سلايق متفاوت گرفته می شوند. حکمرانی، توافقی را بین اولویتها و سلايق رقیب و متضاد برقرار می کند و این، اساس و شالوده مفهوم حکمرانی است. برای اداره امور عمومی دو پارادایم وجود دارد. در پارادایم نخست که حکومت نام دارد مسئولیت تمام امور را بر عهده دارد. حکومت موظف است که تمام خدمات را برای مصرف جامعه مدنی و یا شهروندان فراهم کند. در پارادایم دوم که حکمرانی نام دارد مسئولیت اداره عمومی میان سه نهاد حکومت، جامعه مدنی و بخش خصوصی تقسیم شده است که هر سه مورد از لوازم توسعه انسانی به شمار می روند. ضمن آنکه هر سه بخش مذکور در تعامل با یکدیگر قرار دارند به گونه ای که ضعف و قدرت بیش از حد یکی از آنها تعادل اجتماعی را بر هم خواهد زد. لذا ایجاد ارتباط و تعادل لازم و تفکیک وظایف هر یک از این سه بخش امکان بهتر زیستن را در یک جامعه مطلوب فراهم خواهد کرد (آرائی، ۱۳۸۸، ۱). بانک جهانی با گردآوری اطلاعات از منابع مختلف، بانک اطلاعات حکمرانی را تاسیس کرده که در این بانک اطلاعاتی، شاخص حکمرانی برای ۱۷۷ کشور محاسبه

^۱ UN-HABITAT

شده است. در این شاخص ها از مفاهیم مختلف استفاده شده که دقت در آنها و همچنین در نحوه جمع آوری اطلاعات می تواند در درک مفهوم حکمرانی مفید باشد. به طور کلی از نظر تهیه کنندگان این بانک اطلاعاتی، حکمرانی دارای سه مؤلفه است:

۱- فرایند انتخاب عزل و نظارت بر مسئولان حکومتی و حکومت،

۲- ظرفیت دولت برای تدوین و اجرای مؤثر سیاست ها،

۳- احترام مردم و حکومت به نهادهای حاکم بر تعاملات اقتصادی و اجتماعی.

به بیان دیگر، می توان براساس این سه جزء، حکمرانی های مختلف را توصیف نمود (جلالیان و پژویان، ۱۳۹۰، ۲). بدین ترتیب می توان گفت حکمرانی نحوه تعامل دولتها با نهادهای مدنی و شهروندان نظارت می کند و به موجب آن تصمیمات خود را اتخاذ می نماید. (شریفیان ثانی، ۱۳۸۰، ۳۷)

سرمایه اجتماعی^۱

نخستین بار واژه سرمایه اجتماعی توسط هنی فن آکه در آموزش و پرورش ایالت ویرجینیای آمریکا خدمت می کرد، بکار برده شد. وی برای سرمایه اجتماعی به ابعادی مانند حسن نیت، رفاقت، دوستی و همدلی، داد و ستد میان افراد و خانواده ها اشاره دارد. او سرمایه اجتماعی را تنها در قالب روابط درون گروهی مورد توجه قرار داده است. (ولکاک و نارایان ۱۹۹۹ به نقل از غفاری و اونق، ۱۳۸۵: ۱۶۳) در سال ۱۹۶۱ جین جاکوب^۲ در مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی^۳ مفهوم سرمایه اجتماعی را در معنی شبکه های اجتماعی که می توانند نقش کنترل اجتماعی را ایفا نمایند، بکار برد. وی به منابع محلی برای شکل گیری سرمایه اجتماعی و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی توجه می کند. پاتنام^۴ سرمایه اجتماعی را با بررسی مشارکت سیاسی، عضویت انجمنی، مشارکت مذهبی، داوطلب شدن، نیکوکاری، تعامل اجتماعی کار محور و شبکه های اجتماعی غیر رسمی بررسی می کند. (فیلد، ۱۳۹۲: ۵۹) مفهوم اصلی سرمایه اجتماعی را در چهار کلمه می توان بیان داشت: برقراری ارتباط مهم است. افراد با ایجاد ارتباط با یکدیگر دست به کارهایی می زنند که به تنهایی یا قادر به انجام آن نیستند یا برای انجام آن مشکلات فراوانی دارند. افراد از طریق مجموعه ای از شبکه ها با هم در ارتباط اند و با دیگر اعضای شبکه ها ارزش های مشترکی دارند؛ به طوری که این شبکه ها منبعی ایجاد می کنند و به نظر می آید نوعی سرمایه ایجاد کرده اند. (فیلد: ۱۹۸۵: ۱)

سرمایه اجتماعی بخشی از ساختار اجتماعی است که به کنشگر اجازه می دهد تا با استفاده از آن به منابع خود دست یابد. این بعد از ساختار اجتماعی شامل تکالیف و انتظارات، مجاری اطلاع رسانی، هنجارها و ضمانت اجرایی است که انواع خاصی از رفتار را تشویق کرده یا منع می کند. (کلمن، ۱۳۷۷: ۴۷۶)

تعریف فوکویاما از سرمایه اجتماعی، مجموعه ای از هنجارهای موجود در سیستم های اجتماعی است که موجب افزایش سطح همکاری افراد جامعه می شود. (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۱۰۷)

از نظر پیران، سرمایه اجتماعی زاده کنش و واکنش های افراد و محصول آشنایی افراد با یکدیگر است، بر انتظارات ناشی از این آشنایی مبتنی است و در اکثر مواقع با گذر زمان افزایش می یابد. (پیران و دیگران ۱۳۸۵: ۱۰)

در کلی ترین سطح سرمایه اجتماعی ویژگی هایی از یک جامعه یا گروه اجتماعی است که ظرفیت سازمان دهی جمعی و داوطلبانه را برای حل مشکلات متقابل یا مسائل عمومی افزایش می دهد. (تاجبخش، ۱۳۸۳: ۱۰)

سرمایه اجتماعی را به طور خلاصه می توان به معنای هنجارها و شبکه هایی دانست که امکان مشارکت مردم در اقدامات جمعی را به منظور کسب سود متقابل فراهم می کند. سرمایه اجتماعی مجموعه نهادهای، قوانین، روش ها، عادات اجتماعی، سنت ها و قواعد رفتاری یک جامعه است که مناسبات اجتماعی بین مردم یک جامعه را شکل می دهد. (محمدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۳)

^۱ Social Capital

^۲ Hani Fan

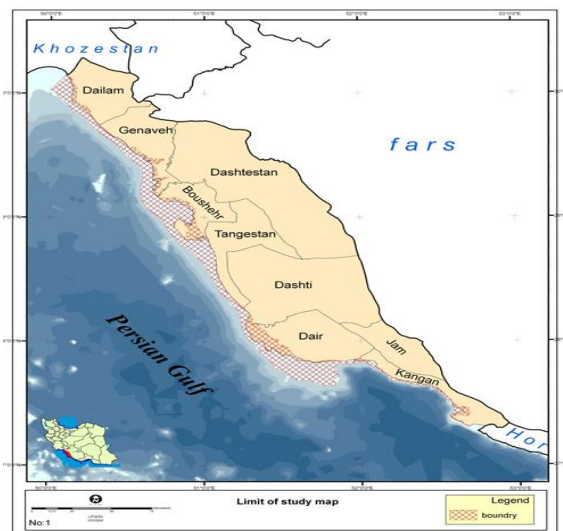
^۳ Jane Jakobe

^۴ The death and life of great American Cities, 1961

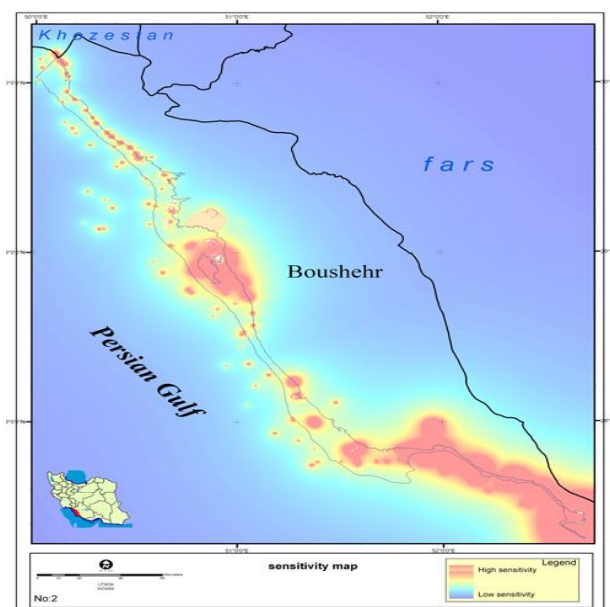
^۵ Putnam

روش پژوهش

در این مطالعه پیمایشی داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته، گردآوری شد. هر گویه پرسشنامه در قالب مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از یک (خیلی کم) تا پنج (خیلی زیاد) درجه‌بندی می‌شود. جامعه آماری پژوهش را شهروندان شهر بوشهر تشکیل می‌دهد که بر اساس فرمول کوکران تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه معرف، انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای است. مزیت این روش این است که تمامی افراد جامعه، شانس یکسانی برای انتخاب شدن دارند و نمونه محدود به حوزه یا منطقه خاصی نمی‌شود. منطقه مورد مطالعه در این سمینار منطقه ساحلی استان بوشهر واقع در جنوب ایران است. این منطقه دارای خط ساحلی ۷۴۴٫۴۹ کیلومتری در شمال خلیج فارس است. منطقه مورد ارزیابی در این مطالعه بر اساس آخرین نتیجه‌گیری‌های طرح مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی (ICZM) در سال ۲۰۰۵ است. بر اساس این مطالعه، منطقه ساحلی شامل برخی از خطوط ساحلی است که محدودیت‌های آن بر اساس وسعت نزدیک شدن دریا به خشکی تعیین می‌شود. به عنوان خط عقب نشینی. خط عقب نشینی قسمتی از ساحل است که تحت شرایط طوفانی و بادی تحت پوشش آب دریا قرار می‌گیرد. بنابراین، ناپایدار است. تپه‌های شنی و پوشش گیاهی زمین را می‌توان در تصاویر ماهواره ای (ETM) پیدا کرد. مرزهای دریایی منطقه مورد مطالعه با عمق ۲۰ متری آب منطبق و محدوده بیرونی روستاهای ساحلی مرزهای بالایی منطقه مورد مطالعه تعیین شد. شکل ۱، مرزهای این مطالعه را نشان می‌دهد. این مرزها از پشت ساحل تا محدوده آب‌های ساحلی گسترش یافته و تقریباً ۳۸۴۸٫۱۰ کیلومتر مربع است. با استفاده از تصاویر ماهواره ای (ETM) و (IRS) بسیاری از منابع اکولوژیکی، نقشه‌های کاربری اراضی و اشکال اراضی منطقه شناسایی و بررسی شد و داده‌های بدست آمده به ارقام دیجیتال تبدیل شد و همراه با سایر داده‌های توصیفی به نرم افزار ArcGIS منتقل شد. هدف از ایجاد پایگاه داده در مورد طرح یک مدل خطی ریاضی برای ارزیابی حساسیت منطقه ابتدا لازم بود پارامترهای مورد نیاز بررسی شود تا بتوان حساسیت منطقه را به صورت علمی ارزیابی کرد. از این رو با جمع‌آوری پارامترهای مورد استفاده در ایران و جهان و با در نظر گرفتن شرایط خاص منطقه و با استفاده از روش دلفی - که روشی شناخته شده برای تهیه نظرسنجی است - پرسشنامه‌هایی تهیه شد. این پرسشنامه‌ها را با تخصص به معیارهای ارزیابی و معیارهای آسیب پذیر واقعی پر کنید. این پارامترها در ۵۰ مکان مختلف کنترل زمین شناسایی شده بودند. سپس بر اساس فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) و با استفاده از یک برنامه نرم افزاری اصلاح شده EC، اولویت و اهمیت ضرایب محاسبه شد. لازم به ذکر است برای پرهیز از وزن دادن به نظرات شخصی در پارامترهای تعیین شده، ضرایب بر اساس روش AHP تهیه و در اختیار کارشناسان آشنا به حوزه مورد مطالعه قرار گرفت و ارزش داده شده به هر یک از معیارهای اصلی و فرعی تعیین شد. تمامی معیارها در نرم افزار ArcGIS بارگذاری شدند. این منطقه بندی بر اساس روش ارزیابی فاصله برای معیارهای نقطه ای بوده و به عنوان توسعه برنامه نرم افزار ArcGIS خط مستقیم مورد استفاده قرار گرفته است. سپس با توجه به مدل تعریف شده یک نقشه برای عوامل مثبت و یک بار برای عوامل منفی طراحی و داندود شد. در تأیید نقشه‌های عامل مثبت از نقشه‌های عامل منفی کسر شد و در نهایت نقشه‌هایی که حساسیت منطقه را با توجه به آسیب پذیری آن نشان می‌داد به دست آمد. در این رابطه، نوری و همکاران (Nouri et al., 2007) به مطالعه حساسیت اکولوژیکی منطقه ساحلی خلیج فارس (مطالعه موردی: استان بوشهر) پرداختند. شکل ۱ و شکل ۲ محدوده مورد بررسی آنها و نتایج به دست آمده از مطالعه آنها را نشان می‌دهد.

شکل ۱. محدوده مطالعه شده در حوزه خلیج فارس (شهر بوشهر) (Nouri et al., 2007).

شکل ۲. نقشه حساسیت منطقه ساحلی شمال استان بوشهر (Nouri et al., 2007).

پرسشنامه سرمایه اجتماعی (پاتنام)، ۱۹۹۹:

معرفی پرسشنامه:

این پرسشنامه توسط پاتنام (۱۹۹۹) تهیه شده است. پرسشنامه دارای ۳۰ سوال و سوالات آن به صورت بسته پاسخ با طیف پنج گزینه ای (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) می باشد که به ترتیب نمره ۵-۴-۳-۲-۱ به آنها تعلق می گیرد. این پرسشنامه سرمایه اجتماعی را در چهار بعد: اعتماد به سازمان، مشارکت، خیر خواهی و روابط متقابل مورد سنجش قرار می دهد. چگونگی توزیع سوالات پرسشنامه بر اساس ابعاد سرمایه اجتماعی در جدول زیر ارائه شده است.

ابعاد پرسشنامه و سؤالات مربوط به آنها

ابعاد	تعداد سؤالات	سؤالات
اعتماد به سازمان	۱۱	۲-۳-۴-۱۳-۱۷-۲۰-۲۱-۲۵-۲۷-۲۸-۳۰
مشارکت	۸	۶-۷-۱۱-۱۸-۲۲-۲۳-۲۴-۲۶
خیر خواهی	۴	۸-۱۴-۱۹-۲۹
روابط متقابل	۶	۱-۵-۹-۱۲-۱۵-۱۶

روایی و پایایی:

پاتنام (۱۹۹۹) روایی پرسشنامه را برای چهار بعد اعتماد به سازمان، مشارکت، خیر خواهی و روابط متقابل به ترتیب ۰/۵۸، ۰/۶۰، ۰/۷۰، ۰/۶۶ و پایایی را به ترتیب برای چهار بعد به ترتیب ۰/۸۰، ۰/۸۸، ۰/۹۰، ۰/۸۴ را گزارش نموده اند. در پژوهش موسی زاده (۱۳۹۶) نیز برای سنجش پایایی کلی پرسشنامه، پس از انجام یک مطالعه مقدماتی و تعیین واریانس سؤالات، از طریق ضریب آلفای کرونباخ مورد محاسبه قرار گرفت که ۰/۸۸ بدست آمد و برای چهار بعد اعتماد به سازمان، مشارکت، خیر خواهی، و روابط متقابل به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۶، ۰/۸۲ و ۰/۸۰ بدست آمد. همچنین برای سنجش حکمروایی شایسته از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است.

یافته ها

جدول ۲: توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب ویژگی های فردی

متغیر	مقولات	فراوانی	درصد
تأهل	مجرد	۱۹۳	۵۰/۳
	متأهل	۱۷۵	۴۵/۷
	مطلقه	۱۶	۴/۰
سن	زیر ۳۰	۱۶۴	۴۶/۷
	۳۱ تا ۴۰	۱۳۴	۴۲/۴
	۴۱ تا ۵۰	۲۰	۵/۶
	۵۰ به بالا	۸	۶/۳
شغل	خانه دار	۱۵۶	۴۴/۶
	کارمند شرکت خصوصی	۱۲۰	۳۴/۳
	کارمند دولتی	۷۴	۲۱/۱

با توجه به جدول شماره ۲، از مجموع ۳۸۴ نفر نمونه مورد سنجش قرار گرفته در این پژوهش، ۱۹۳ نفر معادل ۵۰/۳ مجرد و ۱۷۵ نفر معادل ۴۵/۷ متأهل و ۱۶ نفر معادل ۴/۰ درصد مطلقه هستند. از این میان، ۱۶۴ نفر معادل ۴۶/۷ در سن زیر ۳۰ سال و ۱۳۴ نفر معادل ۴۲/۴ در بین سن ۳۱ تا ۴۰ سال و ۲۰ نفر معادل ۵/۶ در بین سن ۴۱ تا ۵۰ و تعداد ۸ نفر معادل ۶/۳ درصد در سن بالای ۵۰ قرار دارند که کمترین میزان فراوانی مجموعه را شامل می شود. در واحد شغل، ۱۵۶ نفر معادل ۴۴/۶ درصد از پاسخگویان

خانه‌دار هستند و ۱۲۰ نفر معادل ۳۴/۳ درصد کارمند شرکت‌های خصوصی هستند و ۷۴ نفر معادل ۲۱/۱ درصد نیز کارمند ادارات دستگاه‌های اجرایی دولتی هستند که کمترین میزان فراوانی مجموعه شغلی را شامل می‌شود.

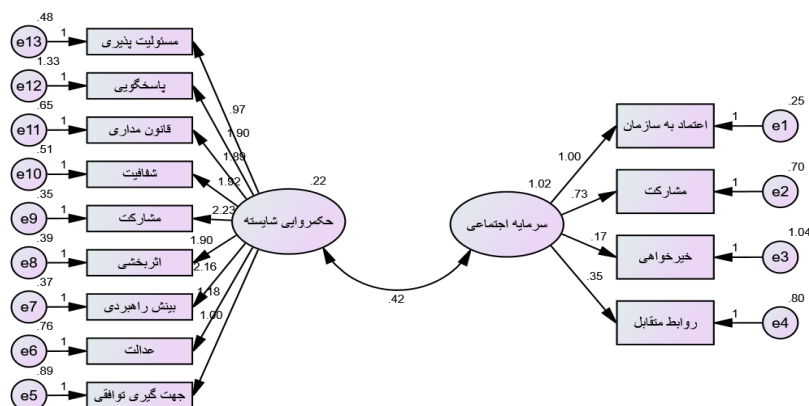
آزمون نرمالیتی

جدول ۵- آزمون نرمالیتی پرسشنامه

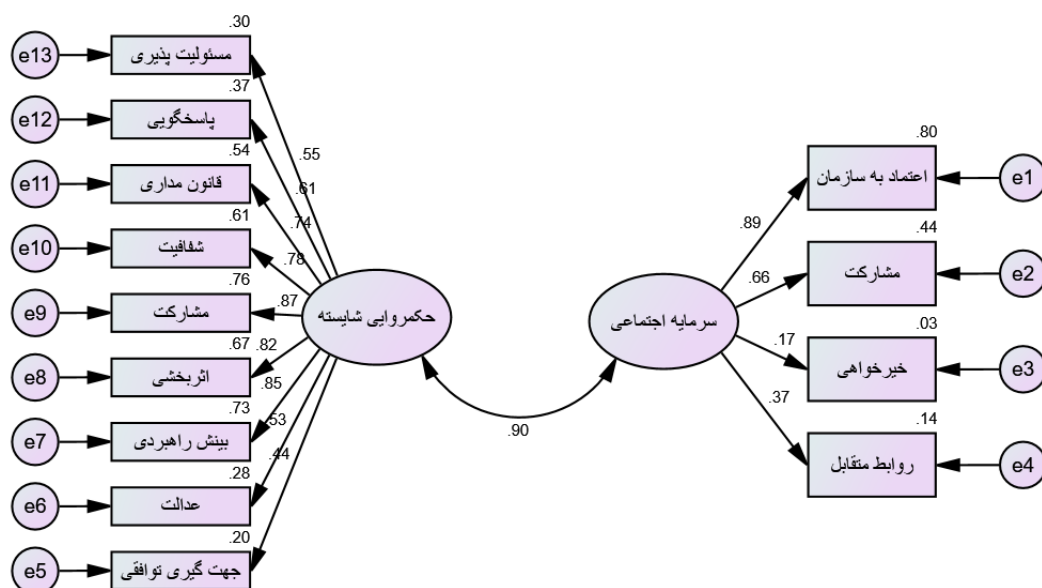
کولموگروف- اسمیرنوف			شاپیرو ویلک		
ضریب	درجه آزادی	سطح معناداری	ضریب	درجه آزادی	سطح معناداری
۱/۵۱	۳۴۸	۰/۰۶۱	۱/۷۶	۳۴۸	۰/۰۶۴

با توجه به نتایج جدول ۵ و آزمون‌های نرمالیتی، برای هر دو آزمون شاپیرو ویلک و کولموگروف- اسمیرنوف سطح معناداری (۰/۰۶) است و از سطح معناداری استاندارد (۰/۰۵) بیشتر است و این بدان معناست که توزیع داده‌ها نرمال است، همچنین ضریب نرمال بودن بالاتر از یک می‌باشد. بنابراین می‌توان از آزمون‌های پارامتریک برای سنجش رابطه متغیرها استفاده نمود. نتایج تحلیل معادله ساختاری متغیرهای پژوهش

داده‌های این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۲۵ و از طریق استاندارد کردن داده‌ها در مسیر تحلیلی آنالیز رگرسیون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. داده‌های مورد استفاده در دامنه ۳+ تا ۳- قرار گرفتند و مابقی داده‌ها حذف شدند. دلیل این موضوع استفاده از داده‌های استاندارد شده جهت تحلیل بود. از مجموع ۳۸۴ داده، ۱ داده حذف گردید و ۳۸۳ داده مورد تحلیل قرار گرفت. نمودار ۱ و ۲، جداول ۳، ۴ و ۵ شاخص‌های برازندگی تحلیل معادله ساختاری را نشان می‌دهد:

مدل ۱: مدل غیراستاندارد معادله ساختاری پژوهش

مدل ۲: مدل استاندارد معادله ساختاری پژوهش

شاخص های برازش مدل در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۳: شاخص های برازش مدل کلی

SRMR	PCFI	PNFI	PRATIO	RFI	IFI	GFI	CFI	NFI	RMSEA	X2/df	مدل کلی
< ۰/۸	≥ ۰/۶	≥ ۰/۶	≥ ۰/۵۰	≥ ۰/۶	≥ ۰/۹	≥ ۰/۹	≥ ۰/۹	≥ ۰/۹	< ۰/۱	< ۳	میزان قابل قبول
۰/۰۳	۰/۶۹	۰/۷۴	۰/۶۷	۰/۷۱	۰/۹۲	۰/۹۵	۰/۹۴	۰/۹۲	۰/۰۶۵	۲/۵۵۳	محاسبه شده

محاسبه پایایی و روایی مدل

جهت بررسی پایایی سازه‌ها فورنل و لاکر (۱۹۸۱) پایایی ترکیبی هر یک از سازه‌ها و آلفای کرونباخ را پیشنهاد می‌دهند. ضریب CR معمولاً برای بررسی پایایی ترکیبی سازه‌ها استفاده می‌شود. مقادیر قابل قبول در محاسبه CR، ۰/۶ یا بیشتر می‌باشد. مقادیر قابل قبول برای آلفای کرونباخ بیش از ۰/۷ در نظر گرفته می‌شود (فیض‌اللهی، ۱۳۹۳). در (جدول شماره ۴) مقدار ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و AVE (متوسط واریانس استخراج شده که باید بزرگتر از ۰/۵ باشد) آورده شده است.

جدول ۴: مقادیر پایایی متغیرهای تحقیق

متغیرها	آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی (CR)	AVE
سرمایه اجتماعی	۰/۷۸۹	۰/۹۴	۰/۸۳
حکمرمایی شایسته	۰/۷۹۲	۰/۹۶	۰/۸۴

ابتدا پرسشنامه در اختیار افراد متخصص قرار گرفت و ارزیابی روایی مدل تحقیق پس از بررسی پاسخها انجام شد و مورد تایید قرار گرفت. روایی همگرا پارامتری است که به بررسی میزان همبستگی هر متغیر مکنون با سوالات می‌پردازد. این پارامتر بعد از روایی مدل تحقیق به عنوان معیار بعدی برای پردازش مدل‌های اندازه‌گیری انعکاسی استفاده شد.

وجود این همبستگی برای اطمینان از تحقق هدف آزمون ضروری است. سه شرط برقراری روایی همگرا؛ معناداری بارهای عاملی، آزمون همگن بودن و متوسط واریانس استخراج شده (AVE) است. منظور از معنادار بودن کلیه بارهای عاملی سوالات، این است که مقدار قدر مطلق t.value از ۱/۹۶ بزرگتر باشد. یافته‌ها نشان‌دهنده‌ی تایید روایی همگرای مدل پژوهش بود. کلیه شاخص‌ها بزرگتر از ۱/۹۶ بوده و با احتمال ۹۵ درصد معنادار می‌باشند. زمانی که تمام بارهای عاملی از مقدار ۰/۳ بزرگتر باشد، اطلاعات تحلیل عاملی همگن بودن را تایید می‌کند که در مورد یافته‌های حاضر این مسئله صادق است. معیار متوسط واریانس استخراج شده (AVE) به عنوان پارامتر بعدی برای ارزیابی روایی همگرا استفاده شد. AVE میزان همبستگی یک سازه با شاخص‌های خود را نشان می‌دهد که هر چه این همبستگی بیشتر باشد برازش نیز بیشتر است. مقدار قابل قبول برای AVE برابر یا بالاتر از ۰/۵ است که نتایج مطالعه حاضر همگرایی داده‌ها را تایید می‌کند.

علاوه بر سه معیار فوق یک معیار تأییدی دیگر روایی همگرا، پایایی ترکیبی می‌باشد که برای هر یک از عوامل جهت تأیید روایی همگرا باید بزرگتر از میانگین واریانس استخراجی باشد (CR>AVE). با مقایسه این دو به وضوح دیده می‌شود که برای تمامی متغیرهای مکنون برونزا، مقدار CR از مقدار AVE بزرگتر است و شرط چهارم روایی همگرا نیز برقرار است. در نهایت با توجه به چهار تست فوق می‌توان نتیجه گرفت که مدل پژوهش از روایی همگرایی مناسبی برخوردار می‌باشد. نتایج آزمون روابط در مدل کلی تحقیق در (جدول ۵) آورده شده است.

جدول ۵: نتایج سطح معناداری رابطه‌ها

متغیر	تأثیر	متغیر	خطای استاندارد
سرمایه اجتماعی	<---	حکمرمایی شایسته	۰/۷۸۲

با توجه به خروجی نرم افزار آموس و سطوح معناداری برای تحلیل عاملی تأییدی کلی در جدول ۵، تمامی عامل‌ها از بار عاملی مناسبی برخوردار بودند و رابطه آنها با متغیر مکنون در ظاهر تأیید شده است.

نتیجه گیری

حکمرانی خوب شهری عاملی پیوند دهنده میان اصول و ارزشهای حاکمیتی و رویکردهای نوین و انطباقی سازماندهی به حساب می‌آید. در این حوزه مقوله پایداری به تنهایی مورد توجه نمی‌باشد و هدف اصلی پویا نگه داشتن شهر خواهد بود. بنابراین حکمرانی خوب شهری بر پایه شهروندمحوری بنا شده و تعامل بین افراد و بخشهای خصوصی و عمومی جامعه از اصول آن به حساب می‌آیند. در این میان شهرداران به عنوان مدیر اصلی اجرایی شهر ایفای نقش می‌نمایند.

^۱Average Variance Extracted

هدف اصلی این پژوهش ارزیابی تبیین الگوی حکمروایی شایسته شهری با تاکید بر سرمایه اجتماعی بود. همان طور که قبلا ذکر شد اطلاعات پرسشنامه تهیه شده به عنوان ابزار پژوهش با استفاده از نرم افزار آماری spss24 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از نرم افزار Amose25 نیز برای تحلیل مدل معادلات ساختاری استفاده شد. ابزار تهیه شده برای سنجش تبیین الگوی حکمروایی شایسته شهری با تاکید بر سرمایه اجتماعی، تأیید شد و برای ارزیابی بهتر در این مطالعه مورد استفاده قرار گرفته است.

بار عاملی یا وزن رگرسیونی گویه های این مقیاس تقریباً همگی بالای $0/3$ به دست آمد. کلاین (1380) و هاویت و کرامر (2002) بار عاملی $0/3$ را به عنوان ملاک مناسب برای انتخاب یک سؤال و برخی دیگر مانند کوپر (1379) بار عاملی $0/4$ را به عنوان ملاک مناسب انتخاب هر سؤال برای هر عامل در تحلیل عوامل معرفی کرده اند (محمدی و همکاران، $1392: 18$). بنابراین، در پژوهش حاضر، بار عاملی گویه ها در سطح مطلوبی است. همچنین، شاخص های برازندگی مدل نیز برازش خوبی را نشان داد و یافته های پژوهش در این زمینه را نیز مورد تأیید قرار می دهد. در این پژوهش به منظور بررسی اعتبار یا پایایی مقیاس سنجش تبیین الگوی حکمروایی شایسته شهری با تاکید بر سرمایه اجتماعی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضریب آلفای به دست آمده برای کل مقیاس، $0/954$ است؛ همچنین، ضریب پایایی مولفه ها از $0/953$ تا $0/955$ در نوسان بود، که ضریب پایایی مناسبی است، زیرا ضرایب اعتبار $0/70$ و یا بیشتر معمولاً برای مقاصد پژوهشی کفایت می کند (پاشا شریفی، 1380 و آناستازی، 1382). به طور کل، یافته های پژوهش حاضر، ویژگی های روان سنجی مقیاس تبیین الگوی حکمروایی شایسته شهری با تاکید بر سرمایه اجتماعی را مورد تأیید قرار داده است. بنابراین، با استناد به یافته های پژوهش، مقیاس ساخته شده برای شناسایی الگوی حکمروایی شایسته شهری با تاکید بر سرمایه اجتماعی، ابزار مناسب و مفیدی است و می تواند پاسخگوی نیاز پژوهشگران در زمینه تبیین الگوی حکمروایی شایسته شهری با تاکید بر سرمایه اجتماعی باشد.

شهرها به عنوان بزرگترین اجتماع مدنی دنیا امروزه به عنوان کانون تمدن های بشری از جایگاه پراهمیتی برخوردارند این جایگاه در کنار روبه رویی با انبوه مشکلات جمعیتی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، کالبدی و فضایی مدیریت شهرها را بیش از هر زمان دیگری پیچیده و دشوار کرده است. از این رو مراکز علمی و تحقیقاتی و سازمان های بین المللی توسعه در طی چند دهه اخیر با تشدید مسائل حوزه مدیریت شهری و در پی تحقق پایداری در مدیریت شهری به چاره جویی پرداخته و در نهایت در زمان حاضر رویکرد حکمروایی خوب شهری به عنوان اثربخش ترین کم هزینه ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت پذیرفته شده است.

با توجه به اینکه روز به روز بر انبوهی و پیچیدگی مشکلات مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران افزوده میشود به کارگیری اصول حکمروایی خوب شهری ضرورت انکارناپذیر حال و چشم انداز آینده مدیریت شهرهاست مؤلفه هایی چون شفافیت پاسخگویی مشارکت طلبی قانون مداری، کارآمدی، اجماع گرایی، عدالت، بینش راهبردی و تمرکززدایی می تواند به عنوان برون رفت از مشکلات فعلی و ترسیم مطلوب چشم انداز آینده نقش محوری در برنامه های مدیریت شهری ایران ایفا کند با این وجود با توجه به نهادینه و ساختاری شدن بسیاری از مشکلات مدیریت شهری در ایران در ابتدای امر تحقق پذیری اصول فوق دشوار می نماید. لیکن تبیین صحیح، نهادینه سازی و نگاه راهبردی به موضوع حکمروایی خوب شهری، کمک می کند تا مدیریت پایدار شهری به سرعت و با امیدواری بیشتری در شهرهای ایران شکل گیرد. در نتیجه لازم است روش های اجرای حکمرانی بازبینی شوند. این امر با استفاده از فناوری های اطلاعاتی دور از دسترس نمی باشد.

منابع

- آرایی، وحید(۱۳۸۸). حکمرانی خوب به مثابه آرمان نظارت و ارزیابی، گزارش پژوهشی مرکز پژوهش و برنامه ریزی سازمان بازرسی کل کشور ۲(۶):
- آرایی، وحید. (۱۳۹۴). گزارش پژوهی "حکمرانی خوب به مثابه آرمان نظارت و ارزیابی". سازمان بازرسی کل کشور: ص ۲۵-۱۹.
- برک پور، ناصر، وایرج اسدی (۱۳۸۸). مدیریت و حکمرانی شهری تهران، دانشگاه هنر، معاونت پژوهشی.
- پیران، پرویز، میرطاهر موسوی و ملیحه شیان، (۱۳۸۵). کارپایه مفهومی و مفهوم سازی سرمایه اجتماعی (با تاکید بر شرایط ایران)، فصلنامه رفاه، سال ششم، شماره ۲۳، صص ۹-۴۴.
- پورحسن. سالارزهی، روشن، یعقوبی، دهقانی. (۱۳۹۹). "ارائه الگویی چهارلایه برای امکان سنجی و استقرار اثربخش حکمرانی خوب در آموزش عالی". فصلنامه پژوهش در نظام های آموزشی. شماره ۵۰. صص ۱۴۳-۱۶۲.
- تاجبخش، کیان، مراد ثقفی و مسعود کوهستانی نژاد، (۱۳۸۳)، سرمایه اجتماعی و سیاست های اجتماعی، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال سوم، شماره ۱۰، صص ۲۰-۱۵۵
- جلالیان، کتابون، و جمشید پژویان (۱۳۹۰). بررسی اثر مالیات های سبز و حکمرانی خوب بر محیط زیست در کشورهای OECD، فصلنامه علوم اقتصادی سال دوم شماره ۷ تابستان ۸۸
- رفیعیان، مجتبی. حسین پور، علی. (۱۳۹۰). حکمرانی خوب شهری از منظر نظریات شهرسازی. تهران. انتشارات طحان. چاپ اول. ص ۹۱.
- سلیمانی، سیاوش، و حجت باقرنژاد (۱۳۹۳). بررسی و سنجش میزان اعمال شاخص های حکمروایی خوب شهری در طرح میدان شهداء مشهد، ششمین کنفرانس ملی برنامه ریزی مدیریت شهری با تأکید بر مآلفه های شهر اسلامی.
- شریفیان ثانی، مریم (۱۳۸۰). مشارکت شهروندی، حکمرانی شهری و مدیریت شهری. فصلنامه مدیریت شهر، شماره ۸.
- شمسینی غیاثوند، حسن؛ یوسفی ثابت، حسین (۱۴۰۰). بررسی تأثیر کرونا بر حکمرانی خوب با تاکید بر شفافیت. فصلنامه تخصصی علوم سیاسی، ۱۷(۵۵)، ۱۳۷-۱۱۷.
- غفاری، غلامرضا و نازمحمد، اونی (۱۳۸۵)، سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی، مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره ۱، شماره ۱، صص ۱۹۹-۱۵۹، بهار
- فوکویاما، فرانسیس (۱۳۷۹)، پایان نظم، سرمایه اجتماعی و حفظ آن، ترجمه غلامعباس توسلی، تهران، جامعه ایرانیان.
- فیلد، جان، (۱۳۸۵)، سرمایه اجتماعی، ترجمه جلال متقی، موسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی، تهران
- کریمی مله، علی. (۱۳۹۱)، تأملی نظری در نسبت حکمرانی خوب و امنیت ملی. فصلنامه مطالعات راهبردی، سال ۱۵. زمستان. شماره (۵۸): ص ۸۰
- کلمن، جیمز (۱۳۷۷)، بنیادهای نظریه های جامعه شناسی، تهران، نی؛
- موسی زاده، ف. (۱۳۹۶). رابطه مهارت های روانی با مهارت های ارتباطی و سرمایه اجتماعی مدیران ورزشی اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی خوراسگان اصفهان.
- محمدی، حسین، آزاده تعالی مقدم و مرتضی بسطام (۱۳۹۰). برآورد سرمایه اجتماعی در مناطق مختلف شهر مشهد و ارائه راهکارها جهت ارتقای آن در راستای وظایف شهرداری، فصلنامه مدیریت شهری، ویژه نامه بهار و تابستان.
- نوبری، نازک، و رحیمی، محمد (۱۳۸۹). حکمرانی خوب شهری یک ضرورت تردید ناپذیری. مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر تهران ۱۱(۵).

- نوبری، نازک. رحیمی، محمد. (۱۳۸۹). حکمرانی خوب شهری یک ضرورت تردیدناپذیر. مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران. دانش شهر. شماره ۱۱. ص ۶.
- یعقوبی، نورمحمد؛ پورحسن، ریحانه (۱۴۰۰). ارزیابی وضعیت مؤلفه های ساختاری حکمرانی خوب در آموزش عالی. فصلنامه توسعه و حکمرانی، ۲(۱)، ۸۹-۱۰۳.
- Kempen. R & Dekker, K, D (2004). "New trends in urban policies in Europe: evidence from the Netherlands and Denmark", *Cities*, Vol20, No2, pp 77-86.
- Kay, A. (2005). "Social capital, the social economy and community development". *Community Development Journal*, Vol 41, No2, pp ۱۶۰-۱۷۳.
- McCarney, p. Halfani, M; & Rodriquez, A (1995). "Towards an understanding of governance: the emergence of an idea and its implications for urban research in developing countries in Stren", R, Kjellberg, B. (Eds).perspective on the city. Centre for urban and community studies, University of Toronto, Toronto, Pp 91-142.
- Nouri, J., Danehkar, A., & Sharifipour, R. (2007). Ecological sensitivity of the persian gulf coastal region (Case study: Bushehr province). *Journal of Applied Sciences and Environmental Management*, 11.(۳)
- Ostrom, E. (1997). "Investing Capital, Institutions and Incentives, In Institution and Economic Development: Growth and Government in less Developed and Post-Socialist Countries". Edited by Clauge, C. Paltimore and London: The John Hopkins University Press
- Putna m, R. (1999) "The Prospe Rous Community: Soc ial Capital and Pub lic Life ", <Http://Www.Prospe c t.Org / Arc hive s/ ۳ ۱/ ۳ ۱Putn. Html>.
- Shamsini Ghiyasvand, H., Yousefi Sabet, H. (2021). A review of Corona's commentary on Good governance with an emphasis on transparency. *Political Science Quarterly*, 17(55), 117-137. (in Persian)
- Yaghoubi, N., Pourhassan, R. (2021). Assessing the Status of Structural Components of Good Governance in Higher Education. *Governance and Development*, 2(1), 89-103. (in Persian)